

Клейма на предметах колекції іудаїки із зібрання Музею історичних коштовностей України

1. Музей історичних коштовностей України хоч існує вже майже 30 років, але ще не всі колекції з його збірки можна вважати вивченими. До таких відноситься так звана "Іудаїка".

2. Ця колекція складається з предметів, які пов'язані з євреями, їх обрядами, традиціями, релігією, побутом. Зібрання нараховує близько 400 зразків декоративно-прикладного мистецтва. Це в основному срібні речі, що були вилучені з синагог Житомира, Одеси, Києва, Міджибожа, Кам'янця в 20-30 роках. Частина збірки - експонати Одеського єврейського музею, який перестав існувати в 30-х роках.

3. Отже "Іудаїка" містить дві категорії предметів: ритуальні та світські, виконані відомими майстрами євреями. В 60-ті роки, коли колекція надійшла до музею, виявились відсутніми важливі чинники наукової обробки, опис предметів зроблено поверхово, не збереглись свідоцтва про їх попереднє знаходження, використання, належність окремим особам (тобто, легенда).

4. Велику увагу науковці приділили клеймам. За ними вдалося виявити деякі регіони виробництва, а також конкретних ремісників, які спеціалізувались на виконанні творів "Іудаїки".

5. Можна з впевністю заявити, що у другій половині XIX ст. основним центром виготовлення речей був Житомир. Його майстри віртуозно володіли техніками чеканки, гравірування, нерідко чорні та скані.

6. Виділяються також групи предметів з Одеси, Києва. Значна частина походить з Польщі, Німеччини, Галичини. Всі вони мають свої характерні риси, особливості, що притаманні ювелірам певно-

го центру.

7. На жаль, багато речей з колекції не мають клейм. Щоб датувати їх, визначити місце виробництва, необхідно залучати архівні матеріали. Особливо, це стосується творів, які пов'язують з Західною Європою. Важливим джерелом є також дарчі написи: вони відзначаються, як правило, точною датою, крім того, дають можливість встановити конкретні місця поширення виробів.

8. Отже, робота по вивченню "Іудаїки" триває. Застосування методів різних наук (історичних дисциплін, мистецтвознавства) вже "відкрили" значну їх частину, але не вичерпали до кінця інформаційний потенціал, що несе кожний предмет про явища в історії культури, пов'язані з єврейським народом.